

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Добрин Канев

по дисертацията на тема *„Политически и институционални фактори в процеса на изготвяне и приемане на българската Конституция (1990-1991)“*

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

на *Димитър Асенов Ганев*

Представената за обсъждане и оценка дисертация на Димитър Ганев на тема „Политически и институционални фактори в процеса на изготвяне и приемане на българската Конституция (1990-1991)“ със своите над 200 страници авторски текст, с богата библиография и с множество приложения, отговаря на формалните критерии за подобен род изследователски продукт. Изпълнени са и другите изисквания като адекватното отразяване на съдържанието на дисертационния труд в автореферата, както и обоснована самооценка на приносните моменти, с която мога да изразя съгласие. Налице е и необходимият брой публикации по темата на доктората.

И от съдържателна гледна точка дисертацията притежава всички качества на сериозен и задълбочен научен труд. Тя е завършено и логично изградено изследване, което и в този аспект отговаря на високите критерии, поставени пред една докторска теза.

Основания за подобно заключение откривам в следните характеристики на дисертационния труд:

Преди всичко дисертантът е насочил погледа си към проблеми, които се отличават както със своята научна значимост, така и с безспорната си актуалност. Неговото изследване се появява във време, когато не само в науката и политиката, но и в широки обществени кръгове все по-остро се поставя въпросът за състоянието на българската политическа система, добила облика си чрез решенията на Кръглата маса и разпоредбите на Конституцията от 1991 г.. Все по-често се среща подчертано критично отношение към конституционния ни модел, към начините на неговото структуриране и функциониране. Периодично се появяват идеи и проекти за неговата промяна. С право или не, легитимността на българската представителна демокрация и на нейните основни институции достига критично ниски нива. На този фон наистина има нужда от връщане към началото, за да се осмислят

нановете и аргументите при формирането на новата политическа система, както и факторите, които са оказали съществено влияние върху този процес. Това всъщност е и ясно формулираната *изследователска цел* на Д. Ганев – да се проследи „процеса по конструирането на модерната българска демократична система от свикването на българската Кръгла маса до приемането на четвъртата българска конституция през юли 1991 г.“ (с. 12).

Макар че не приемам изцяло твърдението на автора, че българската политология е бедна на изследвания по тази тема, положителна оценка заслужава неговият стремеж да потърси своя отговор на основните спорни (тогава, а отчасти и сега) проблеми и съпровождащите ги дебати от началото на 90-те години. И наистина в дисертацията откриваме обосновани изводи на Д. Ганев по ред съществени въпроси като: причините за спецификата на българския преход, заложили в началото предимно на политическата трансформация, изразена в бързото приемане на нова конституция, както и последиците от това ключово решение; по-особената роля на Кръглата маса у нас в сравнение с подобни случаи и по-специално несрещания в други страни неин конституционно-творчески потенциал; ролята на различни фактори при изработване на конституцията – на наследството от близкото минало, на външни и вътрешни влияния, на партийни и индивидуални стратегии, на конкретни и временни ситуации в парламента и извън него.

Изборът на такива изследователски аспекти е позволил на автора да хвърли нова или допълнителна светлина върху споменатите проблеми и да даде свой собствен принос в анализите на създаването и на характера на българската конституция, допринасяйки за обогатяване на наличните научни резултати.

Изборът на изследователския проблем до голяма степен е предопределил и използваната *методология*. Тя е интердисциплинарна като авторът с основание най-напред се е насочил към подхода на историческия институционализъм при анализа на ключовите решения, довели до раждането на конституционния ни модел. Неизбежно е било и прилагането на документен анализ, както и прибегването до сравнителен подход при търсенето на общото и различното в сходни с българския случаи.

Самото изследване се базира на много и разнообразни първични и вторични *източници*. Библиографията включва 124 източника като 83 от тях са на български език и 42 на английски. Става дума за текстове на конституцията и на предварителните

конституционни проекти, за стенографските протоколи от Кръглата маса и VII-то Велико народно събрание, както и за голям обем историческа, мемоарна и политологическа литература.

Избраната от Д. Ганев *структура* на дисертацията и логика на изследването също създават необходимите предпоставки за аналитично и последователно излагане на проблемите. Всяка една от четирите глави на труда има своя ясен обект на изследване. Тръгва се от оценка на кризисните процеси в страната преди началото на прехода с оглед откриване на ролята на непосредственото наследство на държавния социализъм върху последвалите събития. Следва анализ на Кръглата маса с акцент върху дискусиите за бъдещето политическо устройство, върху първите конституционни промени, както и върху значимостта на приетите там документи за бъдещите конституционни текстове. В центъра на следващата глава е самото Седмо Велико народно събрание и дебатите по новата конституция, които, от своя страна, са аналитично групирани около предизвикалите най-остри спорове теми. Накрая на детайлен анализ са подложени основните раздели на конституцията. А в приложението е представена сравнителна таблица на внесения за обсъждане от конституционната комисия проект и окончателния текст на приетата през юли 1991 г. конституция.

Това кратко проследяване на съдържателната линия на дисертацията несъмнено ни говори за един завършен процес на изследване, в хода на който виждаме и доказване на основната хипотеза на автора, а именно, че „приемането на българската конституция е продължителен процес, отиващ отвъд рамките на конституционните дебати в VII-то Велико народно събрание. Процесът започва с оставката на генералния секретар на Българската комунистическа партия Тодор Живков, преминава през преговори и приети споразумения на Кръглата маса, както и през конституционни дебати в рамките на VIII-то Велико народно събрание. За крайния конституционен продукт съществена роля играе както българската Кръгла маса, така и съпътстващия го политически процес.“ (с. 13)

Бих могъл да добавя и още достойнства на дисертационния труд. Понятията, с които авторът работи, са прецизно дефинирани. Проблемите са ясно поставени и логично структурирани. Твърденията са доказани с достатъчно убедителни факти и аргументи. Различните позиции по време на дебатите както на Кръглата маса, така и в Седмото Велико народно събрание са коректно изложени. Изразено е отношение към важни автори и научни публикации в изследваната сфера.

Изобщо, в дисертацията си Димитър Ганев демонстрира сериозни качества на изследовател, който успява да обхване сложните и многопластови процеси на формиране на българския конституционен модел в една среда на динамични, дори драматични промени.

Писменият текст се отличава с академичния си стил. Все пак авторът не е успял да избегне някои повторения, произтекли най-вероятно от избраната структура на дисертацията. Едва ли се е налагало и да се прилага към дисертацията текста на конституцията. Нужна е и по-голяма прецизност при някои твърдения. В условията на разделение на властите например е трудно да се характеризира парламента като висш или върховен орган. Струва ми се, че изследването би станало по-богато, ако се базираше и на дълбочинни интервюта с участници в конституционния процес.

Но независимо от тези и други възможни недостатъци в дисертацията, няма съмнение, че представената докторска теза е един сериозен и качествен научен труд, плод на самостоятелна работа, със свои собствени приноси по темата на изследване. Всичко това ми дава достатъчно основания, за да изразя в становището си категорична подкрепа за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Димитър Ганев.

София, 10 септември 2016 г.

Добрин Канев